

Sygn. akt I C 663/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2016 roku

Sąd Rejonowy w Kwidzynie Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego Halina Ostafińska - Kołacka

Protokolant: stażysta Agnieszka Cielątkowska

po rozpoznaniu w dniu 25 maja 2016 roku w Kwidzynie

na rozprawie sprawy

z powództwa M. N.

przeciwko M. S.

o nakazanie złożenia oświadczenia woli

I. powództwo oddała;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 2.417 zł (dwa tysiące czterysta siedemnaście złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

I C 663/15 Uzasadnienie

Powódka M. N. wnosila o nakazanie pozwanej M. S., aby w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia złożyła oświadczenie woli w formie aktu notarialnego o następującej treści: „M. S. oświadcza, iż przenosi na powódkę M. N. udział w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości rolnej, położonej w obrębie S., oznaczonej jako działki ewidencyjne o nr(...), o łącznym obszarze 13,17ha, dla której Sąd Rejonowy w Kwidzynie Zamiejscowy Wydział VIII Ksiąg Wieczystych w S. prowadzi księgę wieczystą nr (...) w której w dziale III wpisana jest osobista służebność mieszkania oraz prawo użytkowania działki gruntu o pow.0,30ha na rzecz C. i H. małżonków S.”.

W uzasadnieniu powódka podała, że w dniu 12 lutego 1999 roku rodzice C. i H. S. przekazali jej własność wyżej opisanej nieruchomości rolnej a powódka ustanowiła na ich rzecz osobistą służebność mieszkania i prawo użytkowania działki gruntu o pow. 30 arów. W zamian za przekazanie gospodarstwa powódka zobowiązała się do sprawowania opieki nad rodzicami.

Na skutek zmiany planów życiowych i poznania przyszłego męża powódka zdecydowała się wyjechać na stałe do Niemiec, co uniemożliwiło jej sprawowanie opieki nad rodzicami. W związku z powyższym brat powódka T. S. i jego małżonka M. S. przeprowadzili się do rodziców i sprawowali na nimi opiekę. Powódka w dniu 12 listopada 2002 roku przeniosła własność gospodarstwa rolnego na małżonków T. i M. S. do ich majątku wspólnego małżeńskiego. Zgodnie z ustaleniami umowy T. i M. S. zobowiązali się do sprawowania opieki nad rodzicami.

Na skutek nieporozumień w małżeństwie powódka w 2014 roku wyprowadziła się z gospodarstwa i związała się z nowym partnerem życiowym. Przestała również świadczyć opiekę nad teściami, przez co dopuściła się rażącej niewdzięczności. Oświadczeniem z dnia 11 maja 2015 roku powódka odwołała darowiznę wobec pozwanej.

Powódka podnosiła, że w umowie notarialnej nie ma wprawdzie zapisu o obowiązku sprawowania opieki ale należy mieć na uwadze dyspozycję art. 65 par.2 k.c., który obliguje Sąd do każdorazowego badania oświadczenia woli pod kątem zgodnego zamiaru stron i celu umowy a nie jej literalnego brzmienia. W sprawie niniejszej rzeczywistym celem umowy nie było przekazanie nieruchomości T. i M. S. pod tytułem darmym, ale w zamian za sprawowanie opieki nad rodzicami powódki, gdyż ona sama czynić tego nie mogła.

W toku postępowania powódka podniosła dodatkowo, że pozwana źle traktowała swoich teściów wyzywając ich wulgarnymi słowami i nie zapewniając im żadnej pomocy, co również o rażącej niewdzięczności.

Jako podstawę roszczenia powódka wskazała przepis art. 898par.2 kc. a następnie zmieniła podstawę żądania wskazując przepis art. 405 i 410 kc. ponieważ według powódki nie został osiągnięty cel opieki nad rodzicami i pozwana powinna zwrócić swój udział w 1)2.

Pozwana M. S. wносиła o oddalenie powództwa . Zaprzeczyła, aby warunkiem darowania gospodarstwa rolnego przez powódkę było zobowiązanie się obdarowanych do sprawowania opieki nad rodzicami C. i H. S.. Powódka nigdy nie mieszkała z rodzicami, a przyczyną zawarcia umowy notarialnej z 12.02.1999roku przekazania gospodarstwa rolnego na rzecz powódki było uzyskanie przez rodziców świadczeń z rolniczego ubezpieczenia społecznego. Rodzice powódki nie wymagali i do dzisiaj nie wymagają żadnej opieki z uwagi na stan zdrowia.

Z kolei przyczyną zawarcia umowy darowizny z dnia 12 listopada 2002 roku było toczące się postępowanie karne przeciwko T. S. o paserstwo. Obrońcy T. S. przyjęli strategię, że obowiązek prowadzenia gospodarstwa rolnego przez T. S. i opieki nad rodzicami może złagodzić wymiar kary.

Pozwana podnosiła, że opuściła wspólne gospodarstwo w maju 2014 roku z uwagi na naganne traktowanie męża, który nadużywał alkoholu, używał wobec niej wulgarnych słów i poniżał ją. Zazpreczyła aby kiedykolwiek źle traktowała teściów.

Zdaniem pozwanej powódka odwołała darowiznę aby uniemożliwić podział majątku wspólnego dorobkowego.

Sąd ustalił i zważył co następuje:

Umową z dnia 12 lutego 1999roku, zawartą przed notariuszem J. K. w Kancelarii Notarialnej w S., ul. (...), Rep.A.(...) - rodzice powódki M. C. i H. S. przekazali jej gospodarstwo rolne o pow. 13,17 ha, położone w S., zapisane w księdze wieczystej (...). Przekazanie nastąpiło w trybie ustawy z dnia 20.12.1990roku o ubezpieczeniu rolników i ich rodzin (Dz.U. z 1998 r. nr 7, poz.25). Obejmująca gospodarstwo rolne M. J. (1)(obecnie N.) ustanowiła na rzecz rodziców C. i H. S. osobistą służebność mieszkania i prawo do korzystania z gruntu o pow. 30 arów.

W dniu 12.11.2002roku przed notariuszem L. M. w Kancelarii Notarialnej w N.,ul. (...), Rep.A. (...), powódka M. N. zawarła umowę z bratem T. S. i jego żoną M. S., na mocy której darowała im gospodarstwo rolne o pow.13,17 ha, położone w S. do majątku wspólnego dorobkowego.

Obecnie gospodarstwo rolne wpisane jest do księgi wieczystej nr (...), prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Kwidzynie Zamiejscowy Wydział VIII Ksiąg Wieczystych w S..

Oświadczeniem z dnia 11 maja 2015roku powódka odwołała darowiznę udziału w 1)2 w stosunku do M. S..

(odpis umowy notarialnej z dnia12.02.1999roku k. 16-19, odpis umowy notarialnej z 12.11.2002r. k.20-22, odpis księgi wieczystej (...) –k.70-75, oświadczenie z dnia 11 maja 2015 roku k.23).

T. S. i M. S. z domu P. zawarli związek małżeński 25.10.1997roku. Zamieszkali w spornym gospodarstwie rolnym w (...) razem z rodzicami T. S.H. i C. S.. Zajęli piętro budynku mieszkalnego i prowadzili osobne gospodarstwo domowe. W dniu (...) urodziła się córka P. S..

Pozwana M. S. pracowała zawodowo w handlu i pomagała w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Jej mąż T. S. prowadził gospodarstwo rolne i okresowo do 2000 roku pracował w ubojni. Powódka M. N. nie mieszkała już z rodzicami i nie zamieszkała z nimi po przekazaniu jej gospodarstwa umową z dnia 12 lutego 1999 roku. W 2006 roku M. N. z mężem wyjechała na stałe do Niemiec.

W chwili darowania gospodarstwa umową z dnia 12.11.2002 roku przez powódkę M. N. na rzecz T. i M. S., teściowie pozwanej H. i C. N. nie potrzebowali opieki z uwagi na stan zdrowia. Przez cały czas H. i C. N. pomagali synowi w pracy w gospodarstwie rolnym. Opiekowali się też wnuczką P. S..

Z czasem sytuacja w małżeństwie T. i M. S. zaczęła się pogarszać. Dochodziło do kłótni pomiędzy małżonkami. T. S. nadużywał alkoholu i poniżająco traktował żonę. M. S. miała pretensje do teściów, że tolerują naganne zachowanie męża. Nigdy nie dochodziło jednak do kłótni lub scysji pomiędzy pozwaną M. S. a teściami H. i C. S..

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 6.10.2015 roku sygn. akt: II C.20)15 rozwiązał małżeństwo T. i M. S. przez rozwód bez orzekania o winie.

(przesłuchanie stron k.76-77, 140-142, zeznania świadków C. S., H. S. i T. S. k.77-78, zeznania świadków A. O., J. P. (1) i I. W. k. 114-116, zeznania świadków D. J., J. P. (2), B. W., A. W., M. W. i J. J. k. 137-139, akta sprawy o rozwód Sądu Okręgowego w Gdańsku IIC.20)15).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie wyżej wymienionych dokumentów, których prawdziwości strony nie kwestionowały, akt sprawy o rozwód II C. 20)15, na podstawie zeznań wyżej wymienionych świadków i przesłuchania stron.

Powyższy stan faktyczny jest na ogół poza sporem.

Kwestią sporną jest ustalenie, czy celem zawarcia umowy darowizny było zapewnienie opieki nad C. i H. S., czy umowa darowizny obligowała pozwaną M. N. do sprawowania opieki nad teściami, czy pozwana dopuściła się rażącej niewdzięczności przez naganne traktowanie swoich teściów i przez opuszczenie gospodarstwa.

Sąd uznał, że powództwo jest bezzasadne.

Sąd nie dał wiary twierdzeniom powódki, jakoby przyczyną zawarcia umowy notarialnej darowizny było zapewnienie opieki rodzicom powódki i aby pozwana zobowiązała się do sprawowania opieki dożywotniej nad teściami.

Z brzmienia umowy notarialnej darowizny nie wynika, aby zamiarem stron było podjęcie się przez pozwaną sprawowania opieki.

Słuchani w charakterze świadków H. S. i C. S. zeznali, że w chwili umowy darowizny nie wymagali jeszcze opieki z uwagi na wiek i stan zdrowia a dopiero od około 2 lat ich stan zdrowia stopniowo ulegał pogorszeniu. Dotyczy to w szczególności C. S., który ma problemy z poruszaniem się.

Przepis art.888 par.1 kc. mówi „Przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku”.

Istotą umowy darowizny jest to, że darczyńca zobowiązuje się jednostronnie do bezpłatnego świadczenia, nie nakładając na obdarowanego żadnych obowiązków.

Sąd zgadza się ze stanowiskiem powódki, że przy badaniu umowy trzeba mieć na uwadze ogólne zasady wykładni oświadczeń woli, przewidziane w szczególności w przepisie art. 65 par.1 i par. kc., jednakże tłumaczenie zamiaru stron i celu umowy w oparciu o ustalone zwyczaje i zasady współżycia społecznego muszą wynikać przede wszystkim z brzmienia umowy.

Tymczasem umowa darowizny z dnia 12 listopada 2002 roku jest typową notarialną umową darowizny i nie można z niej wywnioskować, czy intencją stron umowy było zapewnienie opieki rodzicom. Równie dobrze można by było wysnuć wniosek, że celem umowy było zabezpieczenie sytuacji materialnej brata i jego żony wcześniej pracujących w gospodarstwie przez siostrę, która nie chciała lub nie mogła pracować w gospodarstwie. Mógł również zachodzić inny cel darowizny jak np. uniknięcie surowej kary przez T. S., co utrzymywała pozwana.

Wprawdzie świadkowie J. P. (2), B. W., A. W., M. W., T. W., C. S. i H. S. zeznali, że prawdziwym powodem umowy darowizny z dnia 12.11.2002 roku było zapewnienie opieki rodzicom powódki, ale nie potwierdzili tego świadkowie A. O., J. P. (1) i I. W..

Poza tym zeznania ww. świadków mogłyby mieć znaczenie co najwyżej pomocnicze, gdyby z umowy notarialnej darowizny wynikała jakakolwiek wskazówka co do celu jej zawarcia.

Dlatego sąd nie kierował się zeznaniami świadków wnioskowanych przez powódkę na okoliczności ustalenia celu umowy darowizny.

W ocenie Sądu, stanowisko co do zamiaru stron umowy darowizny podnoszone przez powódkę mogłoby mieć co najwyżej miejsce, gdyby stronami umowy darowizny byli darczyńcy H. i C. S. i obdarowani T. i M. S.. W tym wypadku można by było przyjąć, że przyczyną darowania gospodarstwa było zabezpieczenie sytuacji życiowej darczyńców na starość.

Należy zaznaczyć, że nic nie stało na przeszkodzie aby strony umowy darowizny umieściły w umowie zapis na podstawie art. 893 kc. o treści „Darczyńca może włożyć na obdarowanego obowiązek oznaczonego działania lub zaniechania, nie czyniąc nikogo wierzycielem (polecenie).”

Zapis taki z pewnością nie odbierałby umowie charakteru umowy darowizny a niewątpliwie wskazywałby na cel umowy darowizny.

Przepis art. 898 par.1 kc. mówi „Darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności”.

Podstawy prawne zasadności odwołania darowizny i zobowiązania obdarowanej pozwanej do złożenia oświadczenia woli, przenoszącego udział w 1/2 w nieruchomości rolnej na rzecz powódki, należy badać pod kątem rażącej niewdzięczności obdarowanej ale występującej już po zawarciu umowy darowizny.

Jak wynika z wyżej cytowanego przepisu, dla odwołania darowizny zachowanie obdarowanego, kwalifikujące się jako rażąca niewdzięczność, musi być skierowane nie tylko bezpośrednio w stosunku do darczyńcy, ale odwołanie darowizny może uzasadniać również niewłaściwe zachowanie obdarowanego wobec osób bliskich darczyńcy.

Świadkowie C. i H. S. zeznali, że nie dochodziło do żadnych scysji ani kłótni pomiędzy nimi a synową M. S.. Nie potwierdzili tego również pozostali świadkowie.

W ocenie Sądu opuszczenie przez pozwaną M. S. nieruchomości w S. w maju 2014 roku nie było spowodowane zamiarem pozostawienia teściów bez opieki i narażenie przez to ich zdrowia czy życia. Tylko taka sytuacja kwalifikowałaby zachowanie pozwanej jako rażącą niewdzięczność.

Bezspornym jest, że w chwili wyprowadzenia się pozwanej C. i H. S. byli osobami już w podeszłym wieku, C. S. chorował na cukrzycę i nadciśnienie a H. S. choruje na kręgosłup i przeszła operacje ginekologiczne, co wynika z przedłożonej dokumentacji medycznej (.k.97-112). Nie byli jednak osobami niepełnosprawnymi. Poza tym z rodzicami pozostał jeszcze obdarowany syn T. S. i mają oni jeszcze inne dzieci, które mogą im w razie pomagać.

Sąd dał wiarę pozwanej, iż powodem opuszczenia gospodarstwa w N. było trwające od dłuższego czasu brutalne i poniżające zachowanie jej męża, co tolerowali teściowie. Świadczą to tym nie tylko zeznania świadków A. O., J. P. (1)

i I. W. ale i akta sprawy o rozwód II C. 20)15 Sądu Okręgowego w Gdańsku. Wprawdzie Sąd rozwiązał małżeństwo M. i T. S. na wniosek stron przez rozwód bez orzekania o winie, ale powódka jako przyczynę rozkładu pożycia wskazała naganne zachowanie męża w stosunku do niej. Negatywna ocena zachowania T. S. wynika również z wywiadu środowiskowego sporządzonego przez kuratora sądowego.

Skoro celem zawarcia umowy darowizny nie było zapewnienie opieki teściom powódki bezpodstawne jest powoływanie się przez powódkę na przepis art. 405kc. i 410 kc. jako podstawę powództwa.

Istotne jest również, że przepisy art.405 kc. i art.410 par.1 i par.2 kc. regulują zasady zwrotu korzyści uzyskanej bez podstawy prawnej. Ponieważ strony zawarły umowę darowizny przepisy art. 405 i art.410 kc. nie mają zastosowania.

W związku z powyższym Sad na podstawie art. 898 par.1 kc. orzekł jak wyżej.

Rozstrzygnięcie o kosztach Sąd oparł na zasadzie przepisu art. 98 par.1 kpc. w zw. z par.6 ust.5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Powódka jako strona przegrywająca sprawę ma obowiązek zwrócić pozwanej koszty zastępstwa procesowego w kwocie 2417 złotych (z opłatą od pełnomocnictwa).